

**ALMANYA'DA İLKOKULDA (GRUNDSCHULE) ÖĞRENİM
GÖREN TÜRK ÇOCUKLARININ YAZMA BECERİLERİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME: STUTTGART ÖRNEĞİ***

**INVESTIGATING HANDWRITING SKILLS OF TURKISH
STUDENTS STUDYING IN THE GERMANY ELEMENTARY
SCHOOL (GRUNDSCHULE): CASE OF STUTTGART**

*Mustafa YILDIZ***
*Suna ÖZTÜRK****

Özet:

Bu çalışma, Almanya'da ilkokulda (Grundschule) öğrenim gören Türk çocuklarının yazma becerilerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, Baden-Württemberg Eyaleti Stuttgart şehrinde ilkokula devam eden 42 Türk öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma için gerekli veriler Yazma Süreci Gözlem Formu ile kopyalama ve dikte metinleri aracılığıyla toplanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin çoğunluğunun yazma sürecinde gövde duruşu, kalem tutma ve kalemi kavrama noktası bakımından uygun pozisyonları tercih ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin büyük bir bölümünün bitişik eğik yazı stilini kullanmakta olduğu, dik temel yazıyı ve karma yazıyı tercih eden öğrencilerin de bulunduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin en çok yaptığı yazım hatalarının harf karıştırma, sözcüğü yanlış yazma ve imlâ hataları olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle Almanya'da ilkokula devam eden Türk çocuklarının yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Türk Çocuklar, Yazma Becerisi, El Yazısı Stili, Yazım Hataları.

Abstract:

The purpose of this research was to investigate handwriting skills of Turkish students studying in the Germany elementary school (Grundschule). Participants were 42 third and fourth grade Turkish students in Stuttgart, Baden-Württemberg. The data were collected through Writing Observation Protocol, and copying and dictating instruments. Findings illustrated that most of the students preferred appropriate body state, pencil holding and pencil grasping styles for their writing applications. Additionally, most of the students preferred cursive, so much

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi 1. Uluslararası Türkçe Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildirinin yeniden düzenlenmiş şeklidir.

** Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Ana Bilim Dalı – Ankara myildiz52@gmail.com

*** Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretmeni – Stuttgart/Almanya suna_o@olive.com

Mustafa Yıldız, Suna Öztürk
Almanya'da ilkokulda (Grundschule) Öğrenim Gören Türk Çocuklarının Yazma Becerileri
Üzerine Bir İnceleme: Stuttgart Örneği
Investigating Handwriting Skills of Turkish Students Studying in the Germany Elementary
School (Grundschule): Case of Stuttgart

manuscript and a few mixed writing styles. It was also evidenced that most common writing errors were related to spelling and punctuation. Based on the findings, this study suggested several implications to hand writing skills of Turkish students who are studying in Germany.

Key words: Germany, Turkish Children, Writing Skills, Handwriting Styles, Handwriting Errors.

Giriş

Almanya ile Türkiye'nin 1961 yılında imzaladığı anlaşmanın ardından Türkiye'den Almanya'ya göç başlamıştır. İyi bir işe ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak amacıyla başlayan ve geçici olarak planlanan bu süreç kalıcı bir hâl almıştır. Türkler bu ülkede, kültürel bakımdan ve dil bakımından birçok zorlukla karşı karşıya kalmışlardır (Koçak, 2012). Almanya, 16 eyaletten oluşan bir federal cumhuriyettir. Baden-Württemberg'de bu eyaletlerden birisidir. Baden-Württemberg'de Türkçe anadil dersleri yaklaşık olarak 40 yıla yakın bir süredir öğrenci velilerinin isteklerine bağlı olarak yürütülmektedir. Baden-Württemberg eyaleti, Türk çocuklarının eğitim başarıları yönüyle diğer eyaletlerden daha geride kaldıkları bir bölgedir (Perşembe, 2010). Bu çalışmada, Baden-Württemberg eyaleti Stuttgart şehrinde ilkokula devam eden Türk çocuklarının yazma becerileri üzerinde durulmaktadır.

Ana dili, “İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinç altına kadar inebilen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dildir” (Türkçe Sözlük, 2005). Bugün Almanya'da üçüncü nesle ulaşan Türkler, ana dilleri olan Türkçeyi yaşadıkları toplumun diliyle birlikte öğrenmek zorunda olan iki dilliler olarak kabul edilen bir topluluğu oluşturmaktadır. Nitekim iki dilli bir çocuktan hem ana dili Türkçeyle hem de öğrenmiş olduğu ikinci dille dilsel yeterlik gösterebilmesi, kusursuz bir yazılı ve sözlü ifade yeteneğine sahip olması beklenmektedir (Demir, 2010). Ana dilinde yetersiz düzeyde olan bireyler, buldukları ülkenin (ikinci dil) dilini öğrenmekte zorluk çekmektedir. Ana dilini bütün güzellikleri ile öğrenen Türk çocuğu, yaşadığı ülkenin dilini de kolayca öğrenebilmekte ve topluma daha uyumlu bir yaşam sürdürebilmektedir. Ana dilinin iyi derecede bilinmesi Almanca öğrenmek için ön koşul durumundadır (Şen, 2010; Koçak, 2012). Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için geliştirilmiş olan Türkçe ve Türk Kültürü dersinde Türk çocuklarının Türk dilini ve kültürünü tanımaları, benimsemeleri ve geliştirmeleri amaçlanmıştır. Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi ile kazandırılacak beceriler, çocukların buldukları ülkenin dilini daha kolay öğrenmelerine katkı sağlayacak;

çocuklar hem kendi ülkelerinin hem de yaşadıkları ülkenin insanlarıyla sağlıklı iletişim kurabileceklerdir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2009). Bu açıdan düşünüldüğüne ilkokula başladıkları dönemde Türk çocuklarına verilen eğitim çok önem taşımaktadır.

Almanya'da zorunlu temel eğitimin ilk basamağı Grundschule (ilkokul) olarak adlandırılır ve genellikle 4 yıllık bir süreyi kapsar. İlkokul eğitiminde öğrencilerin kendilerini tanımalarının yanı sıra bireysel farklılıklarını ve yeteneklerini ortaya çıkarabilecek çalışmalara yer verilmektedir (Perşembe, 2010). Almanya'da öğrenim gören Türk çocuklarına ilkokul döneminde Türkçe ilk okuma yazmanın öğretim yöntemi ve zamanı konusunda bazı tartışmalar bulunmaktadır. Bu konuya açıklık getiren Güzel (2010), yaşam ortamı iki dilli ve iki kültürlü olan Türk çocuklarına birinci sınıftan itibaren hem Türkçe hem de Almanca öğretim yapılması, okuma yazma öğretim tekniğinin ana dilinde öğretilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Almanya'da ilkokula devam eden Türk öğrenciler haftada iki saat Türkçe ve Türk Kültürü dersine katılabilmektedir. Türkçe ve Türk Kültürü dersinin programında öğrencilerin, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilmeleri dinleme / izleme, konuşma, okuma, yazma gibi temel dil becerilerini kazanmalarına bağlı olarak düşünülmüş ve ilgili kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyine göre birinci sınıftan onuncu sınıfa doğru aşamalı olarak verilmiştir (MEB, 2009). Bu çalışmada yazma becerisinin değerlendirilmesi üzerinde durulmaktadır.

Türkçe öğretiminin önemli bir öğrenme alanını oluşturan yazma, bilgidен çok beceri gerektirir ve bu beceriler uygulama ile kazanılmaktadır (MEB, 2005). Yazmayı değerlendirme, performans ve süreç değerlendirme olarak iki temel boyutta ele alınmaktadır. Öğrencinin kalem tutması, kâğıt (defter) tutması ve kalemi kullanması gibi unsurlar yazma süreciyle ilgili faktörlerdir (Akyol, 2011). Bu faktörler ergonomik beceriler olarak da isimlendirilmektedir (Taylor, 2006). Yazı stilleri ve doğru yazma becerisi, yazmanın performans boyutuyla ilgili değişkenler arasında yer almaktadır. Dik temel yazı (manuscript), bitişik eğik yazı (cursive) ve karma yazı stillerinin olduğu belirtilmektedir (Graham, Berninger ve Weintraub, 1998). Almanya'da yazma öğretimine çok önem verildiği bilinmektedir. Yazma öğretimine yönelik uygulamalar eyaletlere ve bölgelere göre farklılık gösterebilmektedir. Araştırmanın yürütüldüğü bölgede okuma yazma öğretimine dik temel harflerle başlanmakta belirli sayıda harf bu şekilde öğretildikten sonra bitişik eğik harflerin öğretimine geçilmektedir. Bu durumda öğrenci her iki yazı stilini de öğrenmektedir. İkinci sınıf ve sonrasında bitişik eğik yazı öğretimine ağırlık verilmekte, bunun için ayrı ders saati düzenlenmekte, sınıflarda bitişik eğik yazı öğretimine uygun materyaller bulunmaktadır. Nihayetinde her öğrenci kişisel üslubuna uygun bitişik eğik yazıyı iyi bir şekilde öğrenmektedir.

Türkçe ve Türk Kültürü dersi kapsamında 1, 2 ve 3.sınıflarda “*Türk alfabesindeki harfleri tanır. Türk alfabesindeki sesleri doğru çıkarır. Bulunduğu ülkenin alfabesi ile Türk alfabesindeki farklı sesleri ayırt eder.*” şeklinde alfabe tanımayı yönelik kazanımlar bulunmaktadır (MEB, 2009). Ayrıca bu çocuklara düzeye uygun metinler aracılığıyla düzenli olarak dikte çalışması yapılması gerektiği, bunun dinlediğini anlama ve doğru yazabilme açısından önemli (MEB, 2010) olduğu belirtilmektedir. Alan yazın incelendiğinde; Almanya’da yaşayan Türklerin dil becerilerinin genel olarak incelendiği (örn. Koçak, 2012), Almanya ve Türkiye’de ilkokul ders kitaplarında yazma öğretiminin karşılaştırıldığı (örn. Kasapoğlu, 2007), öğrencilerin yazma sürecindeki duruş ve pozisyonlarının değerlendirildiği (örn. Schweltnus vd., 2012; Temur vd., 2011; Yıldız vd., 2013), öğrencilerin yazı hatalarının incelendiği (örn. Yıldız ve Ateş, 2010) araştırmalar bulunmaktadır. Ancak Almanya’da ilkokula devam eden Türk çocukların yazma becerilerinin incelendiği bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu konudaki eksikliği gidermek üzere tasarlanan bu araştırmanın amacı Almanya’da ilkokulda öğrenim gören Türk çocuklarının yazma becerilerini yazma süreci ve yazı ürünleri boyutlarında incelemektir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Almanya’da ilkokula devam eden Türk çocuklarının yazma sürecindeki el tercihleri, yazmayan el pozisyonları, gövde pozisyonları, yazı kâğıdı pozisyonları, kalem tutma biçimleri ve kalemi kavrama noktaları nasıldır?

2. Almanya’da ilkokula devam eden Türk çocukları dikte ve kopyalama çalışmalarında hangi yazı stilini kullanmaktadırlar?

3. Almanya’da ilkokula devam eden Türk çocuklarının dikte çalışmasında yaptıkları yazım hataları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Durum çalışmalarının en belirgin özelliği, güncel bir olgu, olay, durum, birey ve gruplar üzerinde odaklanıp bunları derinlemesine incelemeye çalışmasıdır. Yani araştırılan konuyla ilgili önyargılara sahip olunmadan konunun etraflıca incelenmeye çalışılmasıdır (Ekiz, 2009). Bu bağlamda araştırma Almanya’da ilkokula devam eden Türk çocuklarının yazma becerileri süreç ve ürünler boyutunda incelenmeye çalışılmaktadır.

Araştırmacıların Rollerini

Araştırmanın modeli ve amaçlarına uygun olarak araştırmacılar da kendilerine uygun roller üstlenmişlerdir. Birinci araştırmacı literatür taraması, veri toplama araçlarının hazırlanması, verilerin analizi ve

araştırmanın raporlaştırılması konularında görev almıştır. İkinci araştırmacı araştırmaya katılan öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmenidir. Bu bakımdan kendisi, çalışma grubunun oluşturulması, veri toplama sürecinin planlanması, verilerin toplanması ve araştırmanın güçlendirilmesinde ihtiyaç duyulan doküman ve materyallerin temin edilmesi aşamalarını yürütmüştür. Bulguların güçlendirilmesinde ihtiyaç duyulan kimi bilgiler ikinci araştırmacının deneyimleri ve gözlemleri doğrultusunda rapora eklenmiştir. Böylece araştırmada incelenen durumun daha iyi anlamlandırılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmaya, Almanya Baden-Württemberg eyaleti Stuttgart şehrinde ilkökula (grundschule) devam eden ve ikinci araştırmacının öğrencisi olan Türk çocukları katılmışlardır. Araştırma grubu, 26 kız ve 16 erkek olmak üzere toplam 42 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 17'si üçüncü sınıfta, 25'i dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Tamamı Almanya doğumlu olan çocuklar Türkçe ve Türk Kültürü dersine katılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Yazma Süreci Gözlem Formu: Gözlem formu, birinci araştırmacının katkılarıyla Ankara Özel Maya Koleji'nin MAYADOKYA (Maya Dinleme, Okuma, Konuşma, Yazma ve Anlama Laboratuvarı) projesi kapsamında geliştirilmiştir. Formun hazırlanma sürecinin ilk aşamasında literatür taraması yapılarak yazma süreciyle ilgili gözlemlenmesi gereken faktörler belirlenmiştir. Elde edilen bilgilerden hareketle formda bulunması gereken kategorilerin *el tercihi, yazmayan elin pozisyonu, beden (gövde) pozisyonu, defter (yazı kâğıdı) pozisyonu, kalem tutma biçimi ve kalemi kavrama noktası* olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Formla yapılan ilk gözlem çalışmalarında 'kalem tutma biçimi'ne ilişkin alan yazında ulaşılan alt boyutların öğrencilerin kalem tutma biçimini sınıflandırmada yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Bunun üzerine 150 öğrencinin kalem tutma biçiminin fotoğrafı çekilerek benzerliklerine göre gruplandırılmıştır. Sonuç olarak literatürden elde edilen bilgiler ve fotoğraf analizleri sonucunda öğrencilerin kullandığı yedi *kalem tutma biçimi* belirlenmiştir. Okuma yazma öğretimi konusuyla ilgilenen alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda kapsam geçerliği sağlanan forma son şekli verilmiştir. Gözlem sürecini kolaylaştırmak ve olası hataları en aza indirmek için formdaki her madde görselleştirilmiştir.

Yazım Hataları Formu: Yazım Hataları Formu, Yıldız ve Ateş (2010) tarafından Erden, Kurdoğlu ve Uslu'nun (2002) çalışmaları temel alınarak hazırlanmıştır. Form hata türleri ve bu hata türlerine ilişkin örneklerden oluşmaktadır. Formda harf atlama/ekleme, hece atlama/ekleme, ters yazma,

Mustafa Yıldız, Suna Öztürk
Almanya'da ilkokulda (Grundschule) Öğrenim Gören Türk Çocuklarının Yazma Becerileri
Üzerine Bir İnceleme: Stuttgart Örneği
Investigating Handwriting Skills of Turkish Students Studying in the Germany Elementary
School (Grundschule): Case of Stuttgart

harf karıştırma, kelimeleri bitişik/ayrı yazma, satır sonunda hece ayırma, sözcük atlama/ekleme, sözcüğü yanlış yazma ve imla hataları olarak dokuz tür hata üzerinde durulmaktadır.

Kopyalama ve Dikte Metinleri: Araştırmada öğrencilere kopyalama (bakarak yazma) ve dikte şeklinde iki tür yazma görevi verilmiştir. Kopyalama metni 'Bulutlar' başlıklı bilgi verici bir metin, dikte metni ise 'Cengiz'in Arkadaşları' başlıklı öyküleyici bir metindir. Metinler ilkokul Türkçe ders kitaplarından alınmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmeni olan ikinci araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama işlemleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada öğrencilere kopyalama metninin yazılı olduğu form verilmiştir. Öğrencilerden metni formda satırlarla ayrılmış bölüme yazmaları istenmiştir. Öğrenciler kopyalama çalışmasını tamamlarken öğrencilerin yazma sürecinde tercih ettikleri duruş ve hareketler Yazma Süreci Gözlem Formu'na işlenmiştir. Bu çalışma tamamlandıktan sonra ikinci aşamaya geçilmiştir. İkinci aşamada dikte metni araştırmacı tarafından öğrencilere yüksek sesle okunmuş öğrencilerden dinledikleri metni yazmaları istenmiştir. Buna ek olarak öğrencilerin yazı örnekleri alınmış, sınıf, sıra, oturak ve yazı tahtası fotoğrafları çekilmiştir.

Veri Analizi

Çalışmada nicel ve nitel veri analiz yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Öğrencilerin yazma sürecinde tercih ettiği duruş ve hareketlerin betimlenmesine yönelik verilerin analizinde *frekans* ve *yüzde* değerleri kullanılmıştır. Yazım hatalarına ilişkin verilerin analizinde doküman analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Bu süreçte önce öğrencilere ait dokümanlar (yazı örnekleri) Yazım Hataları Formu doğrultusunda incelenip değerlendirilmiştir. Daha sonra her hata türüne ilişkin *ortalama* ve *standart sapma* değerleri hesaplanmıştır. Bulguların güçlendirilmesi için araştırmaların yürütüldüğü okullarda çekilen fotoğraflar (sınıf, öğrenci sırası ve masası, yazı tahtası) ve öğrencilerin yazı örnekleri analiz edilerek betimlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin yazma sürecinde tercih ettikleri duruş ve pozisyonlar, yazı stilleri ve yazım hatalarına ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır. Öğrencilerin yazma sürecindeki el tercihinin dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. El Tercihine İlişkin Dağılım

El Tercih	F	%
Sağ El	40	95
Sol El	2	5

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakınının (40 kişi, %95) yazarken sağ elini kullandığı görülmektedir. Yalnızca iki öğrenci (%5) sol elini kullanmaktadır. Yazmayan el pozisyonuna ilişkin dağılım Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Yazmayan El Pozisyonuna İlişkin Dağılım

Yazmayan el pozisyonu	f	%
Açık bir şekilde kâğıdın üzerinde.	27	64
Kapalı (yumruk) biçiminde sıranın üzerinde	10	24
Vücuda paralel olarak sıranın altında	2	5
Yüze ya da başa destek pozisyonunda	3	7

Tablo 2’de yer alan yazmayan el pozisyonuna ilişkin dağılım incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğrencinin (%64) elinin ‘açık bir şekilde kâğıdın üzerinde’ olduğu, dörtte birine yakın 10 kişilik bir grubunun (%24) yazmayan el pozisyonunun ‘kapalı (yumruk) biçiminde sıranın üzerinde’ olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra 3 öğrenci (%7) yazmayan elini ‘baş ya da yüze destek’ pozisyonunda tutarken iki öğrenci de (%5) ‘vücuda paralel olarak sıranın altında’ tutmayı tercih etmiştir. Gövde duruşuna ilişkin dağılım Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Gövde Duruşuna İlişkin Dağılım

Bedensel (gövde) pozisyonu	F	%
Bel dik, sırt hafif öne eğik (doğru duruş)	30	71
Öne doğru fazla eğimli	12	29
Dik veya arkaya eğimli	-	-

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan 30 öğrencinin (%71) yazma sürecinde ‘bel dik sırt hafif öne eğik duruşu’ tercih ettiği; 12 öğrencinin (%29) ‘öne doğru fazla eğimli duruşu sergilediği’ görülmektedir. Yazma sürecinde ‘dik veya arkaya eğimli’ olarak duran öğrenci gözlemlenmemiştir. Bu durum öğrencilerin çoğunluğunun yazma sürecinde doğru gövde duruşunu sergilediğini göstermektedir. Bunun öğretimle ve diğer bazı değişkenlerle ilişkisi olabilir ancak öğrencilerin yazma sürecinde tercih ettikleri gövde duruşu öğrenci sırası ve oturaklarının yapısıyla da ilgilidir. Araştırmanın yürütüldüğü sınıflardan birisine ait olan aşağıdaki fotoğraf bu anlamda incelenebilir:

Şekil 1. Öğrenci sıraları ve sandalyeler (Almanya)

Şekil 1 incelendiğinde, öğrenci sırası ve oturaklarının araştırmaya katılan öğrencilerinin (9-10 yaş) rahat edebileceği ebatlarda olduğu söylenebilir. Bu durum öğrencilerin çoğunun yazarken uygun gövde duruşu sergilemesine neden olmuş olabilir. Tablo 4'te yazı kâğıdının pozisyonuna ilişkin dağılım verilmektedir.

Tablo 4. Yazı Kâğıdı Pozisyonuna İlişkin Dağılım

Yazı kâğıdı pozisyonu	f	%
Yazı yazan el ile paralel (sağ elliler için)	23	55
Yazı yazan el ile paralel (sol elliler için)	1	2
Vücuda dik	16	38
Vücuda paralel (yatay)	2	5

Tablo 4'e göre, yazma sürecinde öğrencilerin yarısından fazlasını oluşturan 23 öğrenci (%55) yazı kâğıdını 'yazı yazan el ile paralel (sağ elliler için)' pozisyonda tutmaktadır. Araştırmaya katılan 16 öğrenci ise (%38) yazı kâğıdını 'vücuda dik' pozisyonda tutmayı tercih etmektedir. Ayrıca iki öğrenci yazı kâğıdını 'vücuda dik' olarak tutarken yazarken sol elini kullanan öğrencilerden birisi de 'yazı yazan el ile paralel (sol elliler için)' pozisyonu tercih etmektedir. Kalem tutma biçimine ilişkin dağılım Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Kalem Tutma Biçimine İlişkin Dağılım

Kalem Tutma Biçimi	F	%
Başparmak ve işaret parmağı kalemi tutuyor. Kalem orta parmağın birinci bükümüne yerleştirilmiş. (Doğru tutuş)	25	60
Başparmak ve işaret parmağı birinci pozisyona göre biraz daha kırılmış olarak kalemi tutuyor. Kalem orta parmağa yaslanıyor.	-	-
Başparmak, işaret parmağı ve orta parmak karşılıklı pozisyonda kalemi tutuyor.	-	-
Başparmak ve orta parmak kalemi tutuyor. İşaret parmağı başparmağın üzerinde.	3	7
İşaret parmağı ve ortaparmak kalemi tutuyor. Başparmak işaret parmağını ve kalemi sarıyor.	5	12
Başparmak ve orta parmak karşılıklı olarak kalemi tutuyor. İşaret parmağı kalemin gövdesinde.	9	21
Başparmak ve işaret parmağı kalemi tutuyor. Her iki parmak da çok fazla kırılmış. (Kırık tip)	-	-

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin yarıdan fazlasını oluşturan 25 kişinin (%60) kalem tutma biçimi olarak doğru tutuş olarak kabul edilen ‘Başparmak ve işaret parmağı kalemi tutuyor. Kalem orta parmağın birinci bükümüne yerleştirilmiş.’ pozisyonunu tercih ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık beşte birlik bölümünü oluşturan 9 kişinin (%21) ise ‘Başparmak ve orta parmak karşılıklı olarak kalemi tutuyor. İşaret parmağı kalemin gövdesinde.’ biçiminde ifade edilen kalem tutma biçimini tercih ettiği görülmektedir. Öğrencilerden beş tanesi ‘İşaret parmağı ve ortaparmak kalemi tutuyor. Başparmak işaret parmağını ve kalemi sarıyor.’ biçiminde ifade edilen kalem tutma biçimini tercih ederken üç öğrenci de ‘Başparmak ve orta parmak kalemi tutuyor. İşaret parmağı başparmağın üzerinde.’ biçimini tercih etmektedir. Kalemi kavrama noktasına ilişkin dağılım Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6. Kalemi Kavrama Noktasına İlişkin Dağılım

Kalemi Kavrama Noktası	f	%
Kalemin ucuna uygun uzaklıkta (yaklaşık 1.5 cm)	34	81
Kalemin ucuna çok yakın	7	17
Kalemin ucuna uzak	1	2

Tablo 6’ya göre, öğrencilerin çoğunluğunu oluşturan 34 kişi (%81) ‘kalemi ucunu uygun uzaklıkta (yaklaşık 1.5 cm)’ tutmaktadır. Buna ek olarak 7 öğrenci (%17) kalemi kavrama noktası bakımından ‘kalemin ucuna çok yakın’ noktadan tutarken bir öğrenci de kalemi gövdesinden uzak

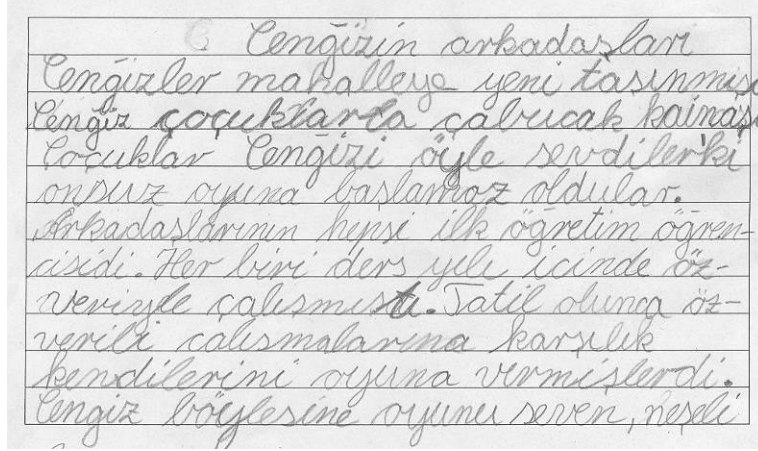
Mustafa Yıldız, Suna Öztürk
Almanya'da ilköğretimde (Grundschule) Öğrenim Gören Türk Çocuklarının Yazma Becerileri
Üzerine Bir İnceleme: Stuttgart Örneği
Investigating Handwriting Skills of Turkish Students Studying in the Germany Elementary
School (Grundschule): Case of Stuttgart

noktadan tutmaktadır. Yazı stillerine ilişkin dağılım Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7. Dikte ve Kopyalama Çalışmalarında Tercih Edilen Yazı Stiline İlişkin Dağılım

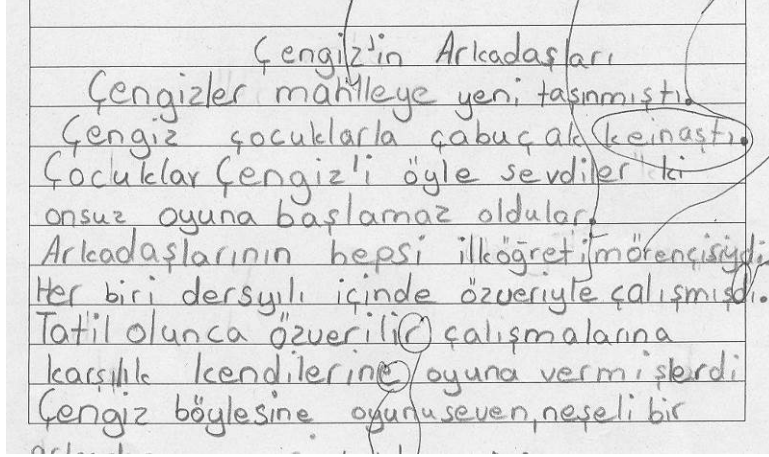
Yazma Türü	Yazı Stili					
	Bitişik		Dik		Karma	
	f	%	f	%	F	%
Dikte	28	66	11	26	3	8
Kopyalama	41	97	-	-	1	3

Tablo 7 incelendiğinde, dikte çalışmasında öğrencinin çoğunluğu (28 kişi, %66) bitişik yazı stilini, 11 öğrenci (%26) dik temel yazı stilini, 3 öğrenci ise karma yazı stilini (dik ve bitişik yazı bir arada) tercih ettiği görülmektedir. Kopyalama çalışmasında ise öğrencilerin tamamına yakını 41 (%97) bitişik yazı stilini, 1 öğrenci (%3) karma yazı stilini tercih ederken hiçbir öğrenci dik temel yazı stilini tercih etmemiştir. Bu durum öğrencilerin çoğunluğunun bitişik yazı stilini kullandığını ancak yazı stillerine yönelik tercihlerinin yazma görevinin türüne göre değişebildiğini göstermektedir. Aşağıda bitişik eğik yazı (Şekil 1) örneği görülmektedir:

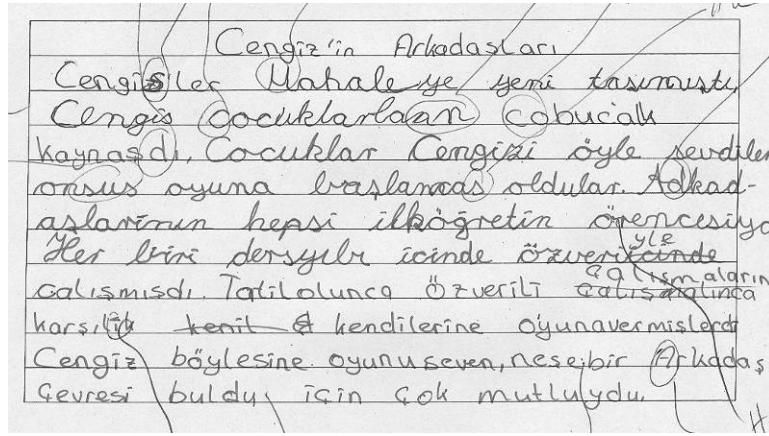
Şekil 1. Bitişik Eğik Yazı Stili Örneği

Araştırmaya katılan öğrenciler tarafından bitişik eğik yazı kullanılarak oluşturulmuş metin örneği Şekil 1'de görülmektedir. Bitişik eğik yazı, harflerin birbirlerine bağlanması ve yaklaşık 70° sağa eğik olarak yazılması prensibine dayanan yazı stilidir. Okullarda öğretimi de bu temel ilke doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Şekil 2'de dik temel yazı örneği görülmektedir:

Şekil 2. Dik Temel Yazı Stili Örneği

Şekil 2' de öğrencilerindik temel harfler kullanılarak oluşturduğu yazı örneği görülmektedir. Bu yazı stili, matbaa harfleri ya da kitap harfleri olarak da isimlendirilmektedir. Bu yazı stilinin temel özelliği, harflerin birbirinden bağımsız ve dik olarak yazılmasıdır. Okullarda bu şekilde öğretilmektedir.

Şekil 3. Karma Yazı Stili Örneği

Şekil 3'te karma yazı stiliyle oluşturulmuş yazı örneği görülmektedir. Karma yazı stili, bitişik eğik ve dik temel yazı karakterlerinin bir arada kullanılmasıyla oluşan yazı stildir. Bu stilin okullarda formal bir öğretimi yoktur. Bu stil, öğrencilerin kişisel üslubunun ve tercihinin bir sonucu olarak oluşmaktadır. Şekil 3 incelendiğinde, metnin başlangıcından yarısına yakın bölümüne kadar bitişik eğik yazı kullanıldığı, metnin yarısından sonuna kadar olan bölümde dik yazı kullanıldığı görülmektedir. İkinci araştırmacı,

Mustafa Yıldız, Suna Öztürk
Almanya'da ilkökulda (Grundschule) Öğrenim Gören Türk Çocuklarının Yazma Becerileri
Üzerine Bir İnceleme: Stuttgart Örneği
Investigating Handwriting Skills of Turkish Students Studying in the Germany Elementary
School (Grundschule): Case of Stuttgart

Almanya'da ilkökulda harflerin doğru öğretiminin üzerinde çok durulduğunu ve sınıflarda buna uygun materyaller bulunduğunu belirtmektedir. Araştırmanın yürütüldüğü sınıflarda yer alan bir yazı tahtası aşağıda görülmektedir:

Şekil 3. Bitişik Eğik Yazı Tahtası (Almanya)

Şekil 3 incelendiğinde yazı tahtasının iki bölümden oluştuğu görülmektedir. Birinci bölüm (sol taraf) dört çizgi üç aralık yazı defteri formatında, diğer bölümü ise kareli defter formatındadır. Bu durum, Almanya'da bitişik eğik yazı öğretime verilen öneme ilişkin ipuçları sunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun bitişik eğik yazı kullanmayı tercih etmelerinde bu çalışmaların etkisi olduğu söylenebilir. Öğrencilerin dikte çalışmasında yaptıkları yazma hatalarına ilişkin dağılım Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin yazım hatalarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde en çok (4.2) 'harf karıştırma' hatasının yapıldığı bunu sırayla 'sözcüğü yanlış yazma' (1.37) ve 'imla hatasının' (1.06) izlediği görülmektedir.

Tablo 8. Hata Türlerine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Hata Türü	\bar{X}	S
Harf Atlama/Ek.	.21	.21
Hece Atlama/Ek.	.68	.24
Ters Yazma	.11	.31
Harf Karıştırma	4.2	1.12
Kel. Bit/Ayrı Yazma	.34	.58

Satır Sonu Hece Ayırma	.05	.32
Sözcük Atlama/ Ekleme	.47	.12
Sözcüğü Yanlış Yazma	1.37	.48
İmla Hataları	1.06	.08

Yazım hatalarına ilişkin aritmetik ortalama değerleri bakımından en az yapılan hata türlerinin ise ‘satır sonunda hece ayırma’ (.05), ‘ters yazma’ (.11) ve ‘harf atlama/ekleme’ (.21) olduğu görülmektedir. En çok ve en az yapılan hata türlerine ilişkin örnekler Tablo 9’da verilmektedir.

Tablo 9. En Çok Yapılan Hata Türlerine İlişkin Örnekler

Hata Türü	Örnekler
Harf Karıştırma	taşınmıştı-taşınmıştı (en çok karıştırılan harfler, ı-i), başlamaz-başlamas (z-s), kaynaştı-kaynaştı (t-d), kaynaştı-keinaştı (y-i,e), cabucak-çabuçak (c-ç), çabucak-çabıcak/çabıcak (u-ı,i), Cengiz-Cengiz (z-s)
Sözcüğü Yanlış Yazma	öğrencisiydi-örenceysidi, kaynaştı-keinaştılar, ilköğretim-ilköğretimin/ilköretmen
İmlâ Hataları	Cengiz’i-Cengizi (noktalama), Cengiz’i-cengizi (büyük/küçük harf-noktalama), mahalleye-Mahalleye (büyük/küçük harf)

Tablo 9 incelendiğinde ı-i, z-s, t-d, y-i/e, c-ç, u-ı/i harflerinin karıştırıldığı anlaşılmaktadır. Sözcüğü yanlış yazma hataları, birkaç tür hatanın birleşimiyle (Örnek: ‘öğrencisiydi’ yazılması gerekirken ‘ğ ve y’ harfleri atlanmış, ‘i yerine e’ yazılmıştır.) oluşmaktadır. İmlâ hataları da noktalama, büyük/küçük harf kullanımı vb. hatalardan oluşmaktadır.

Sonuçlar ve Tartışma

Araştırma sonuçları öğrencilerin yazma sürecinde tercih ettikleri duruş ve hareketler bakımından değerlendirildiğinde, öğrencilerin tamamına yakınının (%95) yazarken sağ elini kullandığı görülmüştür. Araştırma sonuçları öğrencilerin yazamayan el pozisyonlarının çoğunlukla (%64) ‘kâğıdı kontrol ediyor’ ya da ‘sıranın üzerinde’ (%20) bulunduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%71) gövde pozisyonunun uygun olduğu, %30’unun öne doğru fazla eğimli oturduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlasının (%55) yazı kâğıdını yazı yazdığı ele (sağ) paralel olarak doğru bir şekilde tutarken önemli bir kısmı (%38) vücuda dik olarak tutmaktadır. Araştırma sonuçları kalem tutma açısından değerlendirildiğinde öğrencilerin çoğunluğu (%60) doğru kalem tutma biçimini tercih etmiştir. Öğrencilerin büyük

çoğunluğunun (%81) kalem uygun noktadan kavradığı görülmüştür. Araştırmada yazma süreciyle ilgili ulaşılan sonuçlar, daha önce yapılan bazı araştırmalarda (Schwellnus vd., 2012; Temur vd., 2011; Yıldız vd., 2013) elde edilen sonuçlarla kimi boyutlarda benzerlik (örn. el tercihi, yazmayan el pozisyonu), kimi boyutlarda farklılık (örn. gövde duruşu, kalem kavrama noktası) göstermektedir. Ancak bu araştırmanın çalışma grubu, yöntemi ve tasarımından kaynaklanan sınırlılıkları, araştırmada ulaşılan sonuçların diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılıp tartışılmasını güçleştirmektedir. Buraya kadar olan bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin yazma sürecine ilişkin ulaşılan sonuçlar sunulmuştur. Bundan sonraki bölümlerde yazı stilleri ve yazma hatalarına ilişkin ulaşılan sonuçlar ve sonuçların nedenleri tartışılmaya çalışılacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin çoğunluğu dikte çalışmasında bitişik yazıyı, önemli bir kısmı dik temel yazıyı tercih etmiş, üç öğrenci de dik temel yazı ve bitişik yazının birlikte kullanıldığı karma tip yazıyı kullanmıştır. Ancak kopyalamada öğrencilerin neredeyse tamamının tercihinin bitişik eğik yazı olduğu belirlenmiştir. Almanya'da ilkokulda yazı öğretimine çok önem verildiği, dikte çalışmalarının dil becerilerinin öğretiminde yer verilen bir çalışma alanı olduğu belirtilmektedir (<http://www.schome.ac.uk>). İkinci araştırmacının gözlemleri de bu yöndedir. Almanya'da ilkokul birinci sınıfta bakarak yazma çalışmalarının ağırlıklı olduğunu, 3 ve 4. sınıflarda dikte çalışmaları, kompozisyon ya da mektup yazma çalışmalarına çok yer verildiğini belirtmektedir. Ayrıca harflerin doğru yapılmasının çok önemsendiğini, buna yönelik çalışmaların okul öncesi dönemden itibaren yer verildiğini ifade etmektedir. Kasapoğlu (2007) tarafından yapılan araştırmada, yazma çalışmalarına Almanca ders kitaplarında Türkçe ders kitaplarından daha fazla yer verildiği belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları, Almanya'da ilkokula devam eden Türk çocukların dikte çalışmasında en çok yaptıkları yazım hatasının harf karıştırma olduğunu bunu sırasıyla sözcüğü yanlış yazma ve imlâ hatalarının izlediğini göstermektedir. Türkiye'de öğrencilerin yazım hatalarına ilişkin yapılan çalışmalarda (örn. Erden, Kurdoğlu ve Uslu, 2002; Yıldız ve Ateş, 2010) en çok yapılan hataların; imlâ hataları, sözcüğü yanlış yazma ve kelimeleri bitişik/ayrı yazma hataları olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma diğer araştırmalardan farklı olarak en fazla yapılan yazım hatasının *harf karıştırma* olduğu görülmüştür. Öğrencilerin 'ı yerine i', 'z yerine s', 't yerine d', 'y yerine ie' harflerini yazdıkları, 'ğ' harfini atladıkları tespit edilmiştir. Harf karıştırmanın temel sebebi Türk alfabesinde bulunan bazı harflerin (ç, ğ, ı, ş) Alman alfabesinde bulunmamasıdır. Ayrıca harflerin seslendirilmesinden kaynaklanan farklılıklar da harflerle ilgili hataların çok olmasının nedenleri arasındadır. Örneğin öğrencilerin 'y' yerine 'ie' yazmaları Almancada 'ei' harflerinin 'ay' diye telaffuz edilmesinden kaynaklanmaktadır. Harf karıştırma hatalarının öğrencilerin Türkçe harf-ses

ilişkinine yönelik bilgi eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Güzel'e (2010) göre, bu durumda en önce dikkat edilmesi gereken husus; alfabe farklılıklarını belirtmektir. Öğrenci her iki dili de beraber kullanmak durumunda kalacağı için önce alfabeler arasındaki benzerlik ve farklılıkları, telaffuzları vb. bilmesi gerekmektedir. Öğrenciler eğitim sürecinde temel dil olarak Almanca kullandıklarından işittikleri sözcüklerde geçen kimi harfleri Almanca fonetik yapısıyla ilişkilendirip yazmaktadır. Bazı durumlarda da fonetik olarak birbirine yakın seslerin karıştırıldığı görülmektedir. İmlâ ile ilgili hatalar da Türkçe ve Almanca dilbilgisi kurallarındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Örneğin Almancada kesme işaretinin (apostrof) olmaması öğrencilerin dinledikleri metinde geçen özel isimlere gelen ekleri ayırmak için bu işareti kullanmayı ihmal etmelerine neden olmuş olabilir. İki dilli olmaktan kaynaklanan bu güçlüklerden dolayı, Türk çocuklarının Türkçe okumayı sevdikleri ancak Türkçe dikte çalışmalarını sevmedikleri bilinmektedir. Ancak dinlediğini anlama ve doğru yazabilme açısından dikte çalışmaları önemlidir. Türkçe ve Türk Kültürü öğretmen kılavuzundaki açıklamalara (MEB, 2010) göre, dikte çalışmalarında öğretmen, sınıf seviyesine uygun bir hızda metni okumalı, öğrenciler okunan metni defterlerine yazmalıdır. Öğretmen, kimlerin doğru yazdığını, yapılan hataların nerelerde yoğunlaştığını belirlemeli; öğrencilerin önceki çalışmaya göre gelişimini takip etmelidir. Örnek metnin doğrusu tahtaya yazılarak veya tepegözle yansıtılarak öğrencilerin kendilerinin veya arkadaşlarının hatalarını görmeleri ve düzeltmeleri sağlanmalıdır.

Öneriler

Yazma sürecinde tercih edilen duruş ve hareketler, bunların öğretimi, bunları olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen faktörler konusu daha detaylı incelenmelidir. Bu konuda öğretmen uygulamaları, öğrenci sırası ve oturaklarının ergonomik özellikleri ile öğrencinin fiziksel özelliklerine uygunlukları konusu araştırılmalıdır. Türkiye dışındaki ülkelerde yazma öğretimine yönelik uygulamalar, yazma öğretim programları, yazma öğretiminde kullanılan araç, gereç ve materyaller konusunda çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Yurt dışında yaşayan Türk öğrenciler için Türkçe ile zenginleştirilmiş bir öğrenme ortamı oluşturulmalıdır. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilere Türkçe harf ses ilişkisi ile yaşadığı toplumun dilinin harf ses ilişkisini karşılaştırmalı olarak kazandırmaya yönelik kazanımlar geliştirilmelidir. Programda ya da program doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında öğrencilerin Türkçe şiir, hikâye, masal, tekerleme, ninni okuması, dinlemesi ve yazmasına yönelik etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Ayrıca Türkçe şarkı, türkü vb. öğrenmeleri, bunları dinlemeleri ve seslendirmelerine yönelik çalışmalar da yapılmalıdır. Böylece öğrencilerin Türkçe olgunluğu ve yeterliliği artacak, yazım hataları da

Mustafa Yıldız, Suna Öztürk
Almanya'da İlkokulda (Grundschule) Öğrenim Gören Türk Çocuklarının Yazma Becerileri
Üzerine Bir İnceleme: Stuttgart Örneği
Investigating Handwriting Skills of Turkish Students Studying in the Germany Elementary
School (Grundschule): Case of Stuttgart

azalacaktır. Buna ek olarak yazı stillerine yönelik öğretim de programa eklenmelidir.

Daha da önemlisi Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet içinde daha nitelikli yetiştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Almanya'da öğrenim gören Türk çocukların, Türkçe dil becerilerinin incelendiği daha geniş katılımlı araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Türk çocukların ana dil becerilerini geliştirmeye dönük yöntem, yaklaşım ve materyaller geliştirilerek bunların etkililiğinin sınındığı araştırmalar tasarlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akyol, H. (2011). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demir, T. (2010). Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı Kapsamındaki Türkçe Dersi Kazanımlarının Değerlendirilmesi. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 913-937.
- Erden, G., Kurdoğlu, F. ve Uslu, R. (2002). İlköğretim Okullarına Devam Eden Türk Çocukların Sınıf Düzeylerine Göre Okuma Hızı ve Yazım Hataları Normlarının Geliştirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (1), 15-13.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Graham, S., Berninger, V.W., & Weintraub, N. (1998). The Relationship Between Handwriting Style and Speed and Legibility. *The Journal of Educational Research* 5, 290-296.
- <http://www.omniglot.com/writing/german.htm>, 04 Nisan 2013.
- http://www.ukgermanconnection.org/?location_id=2269, 12 Ocak 2013.
- http://www.schome.ac.uk/wiki/Education_system_in_Germany, 12 Şubat 2013.
- Şen, Ü. (2010). Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Eğitimine Yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Yapılan Çalışma ve Uygulamalar. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2 (3), 239-253.
- Kasapoğlu, B. (2007). *Türkiye'de ve Almanya'da İlköğretim Birinci Kademe 4.Sınıf Anadili Ders Kitaplarında Yazma Eğitimi ve Öğretimi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi.
- Koçak, M. (2012). Almanya'da Yaşayan Türklerin Türkçe Dil Becerileri Üzerine Bir İnceleme. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4 (1), 303-313.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2009). *Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı*. 03. 08. 2009 tarihli ve 112 sayılı karar. <http://ttkb.meb.gov.tr>.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2010). *Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Schwellnus H., Carnahan H., Kushki A, Polatajko H, Missiuna C., & Chau T. (2012). Effect of pencil grasp on the speed and legibility of handwriting in

- children. *The American Journal of Occupational Therapy*, 66 (6), 718-726.
doi: 10.5014/ajot.2012.004515.
- Taylor, J. (2006). Developing handwriting skills. In M. Snowling ve J. Stackhouse, (Eds.), *Dyslexia, speech and language: A practitioner's handbook* (2nd Edition) (pp. 229-252). London: Whurr Publishers.
- Temur, T., Aksoy, C. C. ve Tabak, H. (2011). Kalem Kavrama Noktası, Oturuş Şekli ve Kağıt Pozisyonu Değişkenleri Açısından İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yazma Hızları ve Hatalarının Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 191, 24-37.
- Türkçe Sözlük (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- Yıldız M. ve Ateş, S. (2010). İlk Okuma Yazmayı Farklı Yöntemlerle Öğrenen İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Yazılarının Okunaklılık ve Yazım Hataları Bakımından Karşılaştırılması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (1), 11-30.
- Yıldız, M., Açıkan, M., Berber, V., Bulut, S. ve Zalimhan, R. (2013). İlkokul Öğrencilerinin Yazma Sürecinde Tercih Ettikleri Kalem Tutma Biçimleri ile Duruş Ve Pozisyonların İncelenmesi. *12. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda* sunulan sözlü bildiri. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.